

Функціонально-семантична параметризація перформативних предикатів в англійській мові

Розанна Рядська

Кафедра англійської філології, Львівський національний університет імені Івана Франка, вул. Університетська, 1, Львів, 79000, УКРАЇНА, E-mail: olena-olena@yandex.ru

The article sets out to explore the salient semantic features and functional contiguity of performative predicates in English as distinct from other predicate types. It is suggested to provide a concise framework for the analysis of performatives in terms of semantics, structure, modality and illocutionary potential.

Ключові слова: перформативний предикат, модусний предикат, автореферентність, авторефлексивність, інтенційність.

Лінгвістичні студії останніх десятиріч характеризуються значними парадигмальними змінами, що знайшло свій вияв у зміщенні фокусу й вектору дослідження дієслів мовленнєвої діяльності і, зокрема, перформативів. Якщо перші дослідження проводилися в рамках теорії мовленнєвих актів і прагматичного синтаксису, сьогодні дедалі більша увага зосереджується на фреймовому аналізі мовленнєвих актів та їхній конструктивній ролі в організації дискурсу, вивченні природи мовленнєвого акту і його співвідношенні з комунікативним актом і дискурсивним актом. Застосування інтегральної когнітивно-дискурсивної парадигми дає змогу встановити певну ієрархію загальних параметрів, релевантних для з'ясування категоріальної сутності перформативності, принципів її мовного втілення і механізмів її мовленнєвої реалізації.

Нові мовознавчі тенденції не означають заперечення й цілковитої відмови від попередніх, структурно-орієнтованих напрямів. Радше, доречно говорити про «поліпарадигмальність» або «поліпарадигматизм» [14: 4] сучасних досліджень, що передбачає поєднання кількох підходів (системоцентричного, антропоцентричного, семіотичного, семасіологічного) в рамках одного дослідження. Застосування саме такого, поліпарадигмального, підходу дає можливість більш рельєфно і всебічно дослідити явище перформативного функціонування дієслів на позначення мовленнєвої діяльності.

Оскільки предметом дослідження обрано не перформативні дієслова або перформативні висловлення, а саме дієслівно виражені перформативні предикати, постає питання про доречність і обґрунтованість самого терміну «перформативний предикат». Власне такий термін ми зустрічаємо в роботі Ю.С.Степанова. Автор розглядає цей тип предикатів співвідносно семантичного принципу локації Я – тут – зараз і вважає його само- або автореферентним [19: 242-243]. Виходячи з розуміння речення як двоєдиної сутності, яка інкорпорує суб'єкт і предикат, автор пропонує трихотомічне ранжування речень за типом суб'єкта. В

цій таксономії перформативні предикати входять до категорії Я-речень, причому реалізація їхньої лівосторонньої валентності на Я-суб'єкт є обов'язковою умовою перформативного функціонування відповідних іллокутивних дієслів [19: 166-165].

Серед широкого загалу праць, присвячених вивченню семантико-структурних особливостей речення, не існує єдиного погляду на предикат. Дослідники кваліфікують його як граматичний предикат (формальна категорія синтаксису), семантичний предикат (семантична категорія синтаксису), комунікативний предикат (рема, основний зміст повідомлення) і логічний предикат (частина речення, яка корелює з предикатом судження) [9: 142].

Традиційно класифікація предикатів здійснюється за трьома критеріями: дистрибутивним, морфологічним, семантичним. Перформативний предикат визначається як тривалентний, аргументами якого виступають мовець (адресант), адресат і зміст події, яка була або буде/повинна бути виконана. Це Я-предикат, денотатом якого є дія, що виконується особою, вираженою граматичним суб'єктом першої особи однини: *Colleagues, I urge you to reject the dogma, look at the practical integrated policy and support the motion.* BNC HDU 250; *I advise you strongly not to go because you will be in danger* BNC HR7 23; *I congratulate you all on your achievement and wish you the best in putting what you have learned into practice.* BNC EER 364; *I suggest that you take a day or two to think of it.* BNC CCD 437). За частиномовною належністю переважає дієслівний тип як ядерний тип перформативного предикату; прикметникові й іменникові відносяться до його периферійних типів.

Перформативний предикат виконує функцію матричного предикату, який підпорядковує собі залежну предикацію, що заповнює одну з валентностей головного предикату. Під валентністю ми розуміємо здатність дієслова прогнозувати кількість і якість аргументів, відношення між ними і визначати форму їх вираження [8: 190]. В рамках бінарного поділу матричних предикатів на первинні й вторинні [21; 26], тобто автосемантичні й синсемантичні, перформативні предикати належать до першого типу.

Засобом поверхневої маніфестації інваріантної перформативної матриці у висловленнях непоширеного типу виступає первинний матричний предикат у граматичній формі простого дієслівного присудка. В перформативних висловленнях поширеного типу вторинний предикат виконує модифікуючу функцію щодо первинного в межах

аналітичної форми складеного модального дієслівного присудка: *First of all I'd like to compliment you on such a brill and fabbo magazine.* [BNC C87 1262]; *I must thank you for replying so promptly to the questionnaire which we enclosed with the last issue of The Birmingham Magazine.* [BNC G31 37].

Перформативні предикати, ускладнені модальним дієсловом, трактуються як «модалізовані перформативи» [17], «загороджені перформативи» (“hedged performatives”) [27], «включені перформативи» (“embedded performatives”) [28]. За останні роки відбулося певне переосмислення категорії перформативності, зокрема, модалізованих перформативів, які трактуються не як ускладнений варіант канонічних перформативів, а як окремий функціональний криптоклас [15; 17]. На відміну від канонічних перформативів, композитні перформативи містять у своїй організаційній структурі додаткові модифікатори у вигляді «включених предикатів» думки, наміру, оцінки, спонукання, емоційного стану [4].

Проблема семантичної типології предикатів становила предмет дослідницької уваги цілої низки лінгвістів [З.Вендлер 1967, Л.В.Щерба 1974 О.Н.Селівестрова 1982, Ю.Д.Апресян 1995, О.В.Падучева 2003, Ю.С.Степанов 1981, Дж.Лайонз 1977]. Узагальнюючи різноманітні підходи й традиції, з позицій яких осмислюється поняття «перформатив», можна дійти до висновку щодо проблематичності зарахування перформативного предикату до будь-якого з існуючих на сьогоднішній день типу. Причиною цього можна вважати, по-перше, надзвичайну рухливість і гнучкість самого поняття перформативності, а також недостатність засобів граматичної маніфестації категорії перформативності на поверхневому рівні реченнєвої структури. Серед існуючих у мові граматичних категорій є такі, що не отримують безпосереднього вираження в граматичних формах і перебувають у прихованому стані в значенні слова або його синтаксичних зв'язках у реченні [12: 82].

У цьому розумінні перформативність знаходиться на півдорозі між поверхнево вираженими й поверхнево невираженими, прихованими категоріями. З одного боку, перформативність є категорією з чітко заданими морфологічними параметрами. До числа зовнішньо виражених ознак дієслівних перформативних предикатів ми зараховуємо категоріальні значення особи, числа, часу, виду, стану, способу, які реалізуються в рамках канонічної інваріантної перформативної матриці (*I do*). З другого боку, в семантиці іллокутивних дієслів, які відкривають перспективу перформативного функціонування, онтологічно закладені такі латентні компоненти як агентивність [6], контрольованість [6; 11; 13; 23], інтенційність, усвідомленість, цілеспрямованість [13], які ми відносимо до зовнішньо невиражених класифікаційних ознак перформативних дієслівних предикатів,

представлених у вигляді імпліцитних сем у значеннєвій структурі дієслівної лексеми.

По-друге, в сучасній лінгвістичній літературі побутує широке трактування терміну «перформатив» як еквіваленту перформативного дієслова, перформативного речення, перформативного висловлення, перформативного мовленнєвого акту, що призводить до певної плутанини й хибного ототожнення функціонально-семантичних ознак одиниць, які знаходяться на різних рівнях мовної ієрархії.

Попри широке розповсюдження й зручність терміну «перформативне дієслово», більш слушним і доцільним видається визначення перформативності як ознаки дієслів-предикатів, які становлять організаційну основу перформативного висловлення [22: 124]. Перформативне дієслово є фактом мовлення, а не мови. Таким воно стає лише за умови його функціонування в сприятливому синтагматичному оточенні, в якому відповідно до його валентних характеристик заповнені всі необхідні позиції. На парадигматичній осі перформативне дієслово виступає лише як фрагмент семіотичної системи мови - дієслівна лексема, у семантичній структурі якої наявний компонент лексичного значення з відповідним набором сем, які відкривають перспективу перформативного слововживання і потенціюють функціональну категоризацію даного дієслова як перформативного.

Перформативний предикат ми визначаємо як антропоцентричний предикат інтенційної, контрольованої, цілеспрямованої дії, виражений дієсловом мовленнєво-мисленнєвої діяльності у граматичній формі першої особи однини, теперішнього часу дійсного способу. Ознака антропоцентричності виділена на основі реалізації перформативним дієсловом його лівовобічної валентності на суб'єкт-антропонім як обов'язкової умови його перформативного функціонування. Ознаки інтенційності, контрольованості й цілеспрямованості є визначальними в розмежуванні в рамках класу дієслів мовлення перформативних дієслів як змістової категорії дієслів мовленнєвої діяльності (content-descriptive verbs) і дієслів говоріння як фонетично-описової категорії (sound-descriptive verbs) [5: 28]. Останні об'єднують дієслівні лексеми на позначення нецілеспрямованих, неконтрольованих мовленнєвих дій, які виконуються механічно й спонтанно, незалежно або навіть всупереч волевиявленню мовця, й, відтак, перформативними вважатися не можуть. Такі дієслова не мають інформативного й комунікативно-прагматичного навантаження. Здебільшого, вони описують манеру розмови, в тому числі й таку, що пов'язана з вадами мовлення чи іншими фізіологічними особливостями мовця (*to whisper, to mumble, to mutter, to hiss, to murmur, to stammer, to stutter, to ramble, to babble, to burble, to chatter, to falter, to grunt, to growl, to screech*). У семантичній структурі цих дієслів відсутня сема інтенційності й

наявний обставинний значеннєвий компонент способу дії: *to stammer, to stutter* - to speak with a lot of pauses and repeated sounds, either because you have a speech problem, or because you are nervous, excited; *to hiss* - to say something in a loud whisper; *to mumble* - to say something too quietly or not clearly enough, so that other people cannot understand you; *to babble* - to speak quickly in a way that is difficult to understand or sounds silly; *to murmur* - to say something in a soft quiet voice that is difficult to hear clearly; *to growl* - to say something in a low angry voice; укр. *заїкатися* – говорити, зупиняючись, мимоволі повторюючи окремі звуки, з труднощами добираючи слова; *белькотіти* – незрозуміло, безладно, плутано говорити; *варнякати вульг., зневажл.* – 1)говорити щось неістотне, пусте, теревенити, базікати; 2)говорити невиразно, незрозуміло; *точити баяндраси* – *зневажл.* вести пусті, беззмістовні розмови, марнуючи час; весело розмовляти, розповідаючи про щось незначне, несерйозне; *бубоніти, бубніти* – глухо й одноманітно повторювати щось; *мимрити, мурмотіти, муркотіти* – говорити приглушено й одноманітно; *верзти розм., плести розм., молоти розм., ляпати розм.* – говорити, розповідати щось незрозуміле, беззмістовне. Окрім того, як видно з наведених вище прикладів, значна частина цих дієслів містить негативний оцінний компонент.

Перформативне висловлення як знак має певну форму й наділене інтенційним значенням та іллокутивною функцією як силою самовираження й впливу на адресата. Комунікативна інтенція – це задум мовця, який дозволяє йому скеровувати мовлення в потрібне русло. Вибір тієї чи іншої форми спілкування (монолог, діалог), стилю (офіційно-діловий, неофіційний), цілі (інформативне, фатичне) визначає функціонально-стильові параметри мовленнєвого акту. Сутність інтенції як певного психічного стану двояка: з одного боку, це мотиваційно-цільова діюча сила висловлення, яка спонукає мовця до вчинення мовленнєвої дії і втілена в його іллокутивній функції (силі); з другого боку - це психічний субстрат значення висловлення, який відображає в його семантиці одну із сторін модусної частини висловлення [22: 125]. За спільністю лексико-семантичних характеристик перформативні дієслова-лексеми об'єднуються в синонімічні ряди й лексико-семантичні групи. За спільністю інтенційного значення й прагматичних функцій перформативні дієслова-предикати об'єднуються в комунікативно-семантичні групи як системні утворення вищого, складнішого рівня організації [22: 135-136].

Перформативний предикат, який характеризується збігом факту вислову й факту виконання мовцем відповідної мовленнєвої дії, визначається як автореферентний. Перформативний предикат, який характеризується збігом факту вислову й факту виконання мовцем відповідної мисленнєвої дії – як авторефлексивний. Автореферентність характерна для перформативів мовлення, авторефлексивність –

для перформативів мислення, «соціальних» і «ментальних» перформативів відповідно [18].

Дієслова на позначення мислення й емоцій традиційно перформативними не вважаються. Головна причина цього криється в ортогональному поділі дієслів на дієслова дії і стану, згідно з яким перформативи мовлення за своїми аспектуальними характеристиками належать до акціональних, тоді як перформативи на позначення мислення й емоцій – до статичних, що суперечить самому поняттю перформативу в його класичному, канонічному трактуванні. Вагомим внеском у розвиток теорії перформативності стала ідея Н.К.Рябцевої про авторефлексивність ментальних перформативів як прояв їхньої автореферентності. «Іллокутивною метою соціальних перформативів», на думку дослідниці, «є зміна соціального простору. Іллокутивною метою ментальних перформативів – зміна ментального простору. Соціальні перформативи рівнозначні вчинку, ментальні – кроку в роздумах» [18: 62].

Ми розглядаємо автореферентність як здатність предиката реферувати з будь-якою іллокутивно значущою дією, пов'язаною з процесами мовлення, мислення або психо-емоційним станом мовця, за умови їх актуальності в момент вислову в рамках відповідного мовленнєвого акту. Такий підхід дає змогу розширити рамки перформативності й зарахувати до числа перформативних дієслів ті, яким досі в цьому статусі відмовляли.

Процеси мовлення й мислення взаємообумовлюють, взаємодоповнюють один одного і проникають один в одного, адже мова є способом «онтологізації мислення» і його перетворення на факт ментального простору [18: 61-62]; засобом екстеріоризації знань і думок, поповнення інформаційного фонду й заповнення інформаційних лакун, вираження емоційно-психологічного стану мовця в процесі комунікації.

Іллокутивний акт, перформативний чи неперформативний, є не лише виконанням певної мовленнєвої дії, але й формою соціальної поведінки мовця, соціально значущою дією в типологічній системі інтерактивних сценаріїв життєдіяльності мовця. Наголошуючи на соціальній природі перформативів, О.А.Романов вказує на те, що перформативне знання за своєю сутністю є міметичним, соціально набутим і обумовленим знанням, яке формує осмислену модель дійсності [16]. Міметичний вимір мови перебуває в зв'язку з семіотичним, який, завдяки виражальній функції мови, слугує матеріальним втіленням, «носієм» міметичних знань і досвіду.

Згідно загальноприйнятого погляду на семантичну структуру речення в ньому виділяють модальну рамку (модус) і пропозицію (диктум) як суб'єктивну змінну й об'єктивну константу. В експліцитних перформативних висловленнях модальна рамка есплікується за допомогою перформативного дієслова [3: 85]. За своєю природою дієслівні перформативні

предикати є нефактивними предикатами пропозиційного відношення, сентенційним доповненням яких виступає диктум.

Термін модус був введений до наукового обігу Ш.Баллі. Вчений розглядав модус як мовний корелят модальної кваліфікації судження, на противагу пропозиції як мовного кореляту самого судження [2: 44-46]. В сучасних мовознавчих дослідженнях речення трактується як двоєдина сутність, яка містить об'єктивний (номінативний) і суб'єктивний (інтерпретаційний) рівні змістової організації висловлення. Виразником об'єктивного змісту речення виступає пропозиція як модель відображуваної реченням події або ситуації [25], як базова дескриптивна частина висловлювання, яка містить об'єктивну інформацію, яка не залежить ані від ситуації мовленнєвого спілкування, ані від її учасників [1: 34]. Модусна частина виражає ставлення суб'єкта мовлення до повідомлюваного [24]; це комплекс суб'єктивних значень, які може й повинен висловити мовець, і які формують зовнішню модальну рамку висловлювання [1; 25]. Основним засобом експлікації модальної рамки оцінки виступає аксіологічний предикат, який вводить у висловлення експліцитну суб'єктивність і вказує на наявність у ньому оцінного суб'єкта [7: 97]. У рамках нашого дослідження цей тип представлений перформативними дієсловами на позначення ствердження й припущення (предикати думки), які формують номінативну основу асертивних мовленнєвих актів. Існує думка, що аксіологічний (оцінний) предикат невід'ємним компонентом глибинної структури будь-якого висловлення [7: 97].

Модальна площина є невід'ємною складовою висловлення. Проте, вона не є компонентом його конкретного змісту, а виступає в ролі своєрідної надбудови, яка містить суб'єктивну кваліфікацію мовцем того, про що йдеться в повідомленні. Кожному типу мовленнєвого акту – директивному, комісивному, експресивному, асертивному, декларативному, відповідає певний модальний зміст висловлення. До прикладу, мовленнєві акти асертивного типу виражають раціональну оцінку мовцем пропозиції як вірогідної, ймовірної чи неймовірної, що базується на повному або неповному знанні мовця про повідомлювані факти. Мовленнєві акти директивного типу, окрім раціональної оцінки, виражають волевиявлення мовця щодо вчинення або невчинення адресатом певної дії та його зацікавленість у реалізації чи нереалізації ситуації, яка становить зміст пропозиції [20: 118]. Істотною відмінністю мовленнєвих актів комісивного типу від директивів є зміна складу, референційних характеристик і семантичних ролей учасників ситуації, яка визначається як «інтерпретувальна» актантна деривація [10: 201]. Виконавцем дії, яка становить зміст пропозиції у директивних актах є адресант, тоді як в актах комісивного типу – сам адресат. Мовленнєві акти експресивного типу виражають емоційне модальне ставлення мовця.

Декларативні акти характеризуються високою мірою ритуалізованості, що передбачає їхню формальність й індивідуальну відособленість мовця [20: 119], внаслідок чого їхній модальний зміст є не настільки чітким і прозорим, як в описаних вище випадках, і може допускати різні прочитання у конкретній мовленнєвій ситуації.

Оцінність висловлень з перформативними предикатами може досягатися через його модусну частину, завдяки наявності оцінного компоненту в значеннєвій структурі самого перформативного дієслова, або через диктумну частину, завдяки наявності оцінного компоненту в структурі його предикатного актанту [7: 163].

У семантичній структурі будь-якого перформативного предиката наявний оцінний компонент, безвідносно до його належності до конкретного функціонального класу. До прикладу, в епідигматичній структурі дієслів на позначення спонукання до дії, які кваліфікуються як директивний іллокутивний тип і входять до класу деонтичних предикатів, наявна сема позитивної оцінки мовцем дії, до вчинення якої він прагне схилити слухача. Дієслова іллокутивного типу з комунікативною настановою застереження, в яких взаємодіють асертивний (інформування) і директивний (спонукання) значеннєві компоненти, що співвідносяться з епістемічною і деонтичною модальностями відповідно, містять сему негативної оцінки мовцем дії, від вчинення якої він прагне відмовити свого співрозмовника.

Оцінний компонент є домінуючим у семантичній структурі експресивів (*deplore, detest, regret*), епідейктичних перформативів (*thank, congratulate, apologize, compliment*) і периферійним значеннєвим компонентом асертивів (*assert, affirm, claim, forecast, predict, assume, conclude, guess, acknowledge, admit, maintain, confess*), директивів (*advise, recommend, suggest, ask, beg, urge, demand, order, admonish, warn*), комісивів (*guarantee, pledge, promise, swear, vow, undertake, warrant*).

Взаємодія різних типів модальностей доводить факт тісної спорідненості перформативних предикатів. Однак, внаслідок цього може відбуватися заміщення центральної семи однією з периферійних сем, що призводить до транспонування іллокутивного значення й появи маргінальних іллокутивних типів, які допускають двояке трактування з огляду на свій таксономічний статус. У таких випадках доречно говорити про перформативи змішаного типу: асертивно-директивні, директивно-асертивні, квазіасертивні, квазідирективні, «квазіоцінні» [7: 163].

Порівнюючи висловлення з поверхнево невираженим (прихованим) і поверхнево вираженим перформативним предикатом, можна дійти до висновку, що останні є більш прозорими з огляду на їх іллокутивне прочитання, але значно менш прозорими в площині модально-оцінних значень. Лексичне значення перформативного дієслова, що

лежить в основі номінації мовленнєвої інтенції, лише потенціє можливість віднесення дієслова до того чи іншого класу, однак, нетотожне результативному прагматичному значенню перформативного предикату. У значеннєвій структурі дієслів, які слугують формальним засобом вираження перформативного предикату в поверхневій структурі речення, спостерігається сплетіння двох або й кількох ієрархічно впорядкованих смислотворчих компонентів, одному з яких належить домінуюча роль, а інші виражають периферійні значення. Завдяки їх взаємодії забезпечується функційна цілісність і прагматична завершеність перформативного висловлення.

Вивчення формально-змістової та функціональної природи перформативних предикатів доводить, що вони займають свою окрему нішу й утворюють самостійний тип предикатів, наділених рисами, за якими вони, з одного боку, мають зони перетину з іншими типами предикатів, але водночас істотно відрізняються від них у системі дійсних координат і семантичних ролей їхніх актантів.

У проблемному полі перформативності досі залишається низка нез'ясованих питань. Грунтуючись на різних підходах, дослідники не є одноставними у визначенні категоріального статусу перформативності й принципів систематизації дієслів, здатних до перформативного вживання. Недостатньо вивченими є валентна перспектива перформативних предикатів і предикатно-аргументна структура перформативних висловлень, зв'язок між семантикою перформативного дієслова-предикату і модально-предикативною організацією предикатного актанту. У вирішенні цих мовознавчих проблем ми вбачаємо перспективи подальших досліджень.

Література

1. Арутюнова Н.Д. Предложение и его смысл: Логико-семантические проблемы / Н. Д. Арутюнова. – М. : Наука, 1976. – 383 с.
2. Балли Ш. Общая лингвистика и вопросы французского языка / Ш.Балли. Пер. с фр. – М.: Изд-во иностр. лит., 1955. – 416 с.
3. Баранов А.Н., Кобозева И.М. Вводные слова в семантической структуре предложения / А.Н.Баранов, И.М.Кобозева // Системный анализ значимых единиц русского языка. Синтаксические структуры. Красноярск, 1984. - С. 83-93.
4. Богданов В.В. Семантико-синтаксическая организация предложения / В.В.Богданов. – Л.: Издательство ЛГУ, 1977. – 204 с.
5. Богданов В.В. Иллокутивная функция высказывания и перформативный глагол / В. В. Богданов // Содержательные аспекты предложения и текста. – Калинин: Калининский гос. ун-т, 1983. – С. 27-38.
6. Булыгина Т.В. К построению типологии предикатов в русском языке / Т.В.Булыгина // Семантические типы предикатов: Монография / Отв. ред. О.Н.Селивестрова. – М. : Наука, 1982. – С. 7-85.
7. Вольф Е.М. Функциональная семантика оценки / Е.М.Вольф. – М. : Наука, 1985. - 228 с.
8. Загнітко А.П. Теоретична граматика української мови: Морфологія / А.П.Загнітко. – Донецьк: ДонНУ, 1996. – 437 с.
9. Загнітко А.П. Теорія сучасного синтаксису: Монографія / А.П.Загнітко. - Донецьк: ДонНУ, 2006. - 378 с.
10. Загнітко А.П. Кваліфікаційні ознаки речення: категорійний і функційний аспекти (інтерпретаційна модель Олександра Мельничука) / А.П.Загнітко // Філологічні студії : Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету : зб. наук. праць. - Вип. 6. Ч.1 / ред. : Ж. В. Колоїз (відп. ред.), П. І. Білоусенко, В. П. Олексенко та ін. - Кривий Ріг : Видавничий дім, 2011. – С. 194-203.
11. Зализняк Анна А. Контролируемость ситуации в языке и в жизни / Анна А.Зализняк // Логический анализ языка: Модели действия. – М., 1992. – С. 138-145.
12. Кацнельсон С.Д. Типология языка и речевое мышление / С.Д.Кацнельсон. Л. : Наука, 1972. - 216с.
13. Ким И.Е. Контролируемость действия: сущность и структура / И.Е.Ким // Лингвистический ежегодник Сибири. – Красноярск: Изд-во Красноярского ун-та, 1999. – С. 19 – 31.
14. Кубрякова Е.С. Парадигмы научного знания в лингвистике и её современный статус / Е.С.Кубрякова // Изв. АН СССР. Сер. литературы и языка. Т.53. 1994. №2. – С. 3-15.
15. Романов А.А. Системный анализ регулятивных средств диалогического общения / А.А. Романов. – М. : Институт языкознания АН СССР, 1988. – 183с.
16. Романов А.А. Мемезис перформативного знания о функционировании естественно-языковых практик / А.А.Романов // Электронный научный журнал «Мир лингвистики и коммуникации». [Электронный ресурс] / А.А.Романов. – Тверь: ТГСХА, ТИПЛиМК. – 2011, № 2 (23). - Режим доступа: <http://tverlingua.ru>
17. Романова Л.А. Структурно-семантические аспекты композитных перформативов в функциональной парадигме языка / Л.А. Романова. – М. : Ин-т языкознания РАН, 2009. – 180 с.
18. Рябцева Н.К. Мысль как действие, или риторика рассуждения // Н.К.Рябцева / Логический анализ языка. Модели действия. М. : Наука, 1992. – С. 60-69.
19. Степанов Ю.С. Имена. Предикаты. Предложения / Ю.С.Степанов. М.: Наука, 1981. – 360 с.
20. Таривердиева М.А. Высказывания с глаголами пропозиционального отношения как речевые акты / М.А. Таривердиева // Логический анализ языка. Пропозициональные предикаты в логическом и лингвистическом аспекте. М.: Наука, Главная редакция восточной литературы, 1987. — С. 118-120.
21. Типология конструкций с предикатными актантами. / отв. ред В.С.Храковский. - Л. : Наука, 1985. – 232 с.

- 22.Формановская Н.И. Речевое общение: коммуникативно-прагматический подход / Н.И.Формановская. – М. : Русский язык, 2002. – 216с.
- 23.Шатуновский И.Б. Семантика предложения и нерелевантные слова: Значение, коммуникативная перспектива, прагматика: Монография. / И.Б. Шатуновский. – М. : Языки русской культуры, 1996. – 400 с.
- 24.Шинкарук В.Д. Категорії модусу і диктуму у структурі речення: Монографія. / В.Д.Шинкарук. – Чернівці: Рута, 2002. – 272 с.
- 25.Шмелёва Т.В. Смысловая организация предложения и проблема модальности / Т.В. Шмелёва // Актуальные проблемы русского синтаксиса. – М. : Изд-во МГУ, 1984. – С. 78-100.
- 26.Dixon R.M.W. Complement Clauses and Complementation Strategies / R.M.W.Dixon // F. R. Palmer (ed.). Grammar and Meaning. Cambridge : Cambridge University Press, 1995. - P. 175-221.
27. Fraser B. Hedged performatives / B. Fraser // Syntax and semantics. – 1975. – Vol. 3. – P. 187-210.
28. Sadock J. Toward a linguistic theory of speech acts / J. Sadock. – New York : Academic Press, 1974. – 168 p.
- 29.Полюга Л.М. Словник синонімів української мови / Л.М.Полюга. - К. : Довіра, 2001. - 477 с.
30. Словник української мови: в 11 тт. / АН УРСР. Інститут мовознавства; за ред. І. К. Білодіда. — К.: Наукова думка, 1970—1980.
- 31.Longman Dictionary of Contemporary English / ed. by Della Summers. – New ed., 2003. – 1949 p. (LDCE)
- 32.Webster's New Dictionary of Synonyms / Ed. by Ph.Gove-Springfield, Massachusetts, 1984.
- 33.British National Corpus XML Edition. – University of Oxford. (BNC)
10. Леонтьев А. А. Язык, речь, речевая деятельность./ А. А. Леонтьев. – М.: Просвещение, 1969. – 214 с.
11. Лурия А. Р. Язык и сознание / А. Р. Лурия; под редакцией Е. Д. Хомской.. – М.: Изд-во МГУ, 1979. – 320 с.
12. Олешков М. Ю. Основы функциональной лингвистики: учеб. пособие для студентов фак. рус. яз. и лит. / авт.-сост. М.Ю. Олешков: Нижнетагильская государственная социально-педагогическая академия. – Нижний Тагил, 2006. - 146 с.
13. Рябова Т. В. Механизм порождения речи по данным фразеологий / Т. В. Рябова // Вопросы порождения речи и обучения языку: Сб. ст. / Под ред. А. А. Леонтьева и Т. В. Рябовой. – М.: Наука, 1967. – С. 76–94.
14. Сосюр Ф. Курс загальної лінгвістики; пер. з фр. А. Корнійчук, К. Тищенко / Фердинанд де Сосюр. – К.: Основи, 1998. – 324 с.
15. Austin J. How to do things with words / J. Austin. – Cambridge , Mass.: Harward University Press, 1962. – 168 p.
16. Fries Ch. The Structure of English: An Introduction to the Construction of English Sentences / Charles Fries. – New York – Chicago – Atlanta: Harcourt, Brace & World, inc., 1952. – 304 p.
17. Mathesius V., О tak zvanem aktualním clenění větнем / V. Mathesius // Slovo o slavesnost 5. – 1939. – с.171–175.